

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK O'QITUVCHINING KASBIY FAOLIYATLARINI SHAKLLANTIRISH

Ikromova M.B.

Qo'qon davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti tayanch doktoranti
ayuxon.ikromov@mail.ru

Annotatsiya. Maqolada bo'lajak o'qituvchilarning raqamli ta'lim muhitida ishlash ko'nikmalarini shakllantirish muammosi muhokama etiladi. Bo'lajak o'qituvchilarni metodik tayyorlashda raqamli ta'lim muhitida kasbiy faoliyatlarini shakllantirishga e'tibor qaratish kasbiy hamkorlik, raqamli ko'nikmalar va reflektiv amaliyotlarni rivojlantirishda yordam berishi asoslangan.

Kalit so'zlar: raqamli muhit, kompetensiya, bo'lajak o'qituvchi, uslubiy tayyorgarlik, media kompetensiya, ta'lim resurslari, kolloborativ muhit.

Аннотация. В статье рассматривается проблема формирования умений будущих учителей работать в цифровой образовательной среде. Оно основано на том, что ориентация на формирование профессиональной деятельности в цифровой образовательной среде в методической подготовке будущих учителей будет способствовать развитию профессионального сотрудничества, цифровых навыков и рефлексивных практик.

Ключевые слова: цифровая среда, компетентность, будущий учитель, методическая подготовка, медиакомпетентность, образовательные ресурсы, среда сотрудничества.

Abstract. The article discusses the problem of forming the skills of future teachers to work in a digital educational environment. It is based on the fact that focusing on the formation of professional activities in the digital educational environment in the methodical training of future teachers will help in the development of professional cooperation, digital skills and reflective practices.

Key words: digital environment, competence, future teacher, methodological training, media competence, educational resources, collaborative environment.

Zamonaviy sharoitda ta'lim-tarbiya maqsadlariga erishish, o'quvchilarning turli faoliyatini tashkil etish, ularni bilimli, iymon-e'tiqodli, mehnatsevar, har tomonlama rivojlangan insonlar bo'lib shakllantirish o'qituvchilarning zimmasidadir. Xalqimizning kelajagi, O'zbekiston mustaqilligi ko'p jihatdan o'qituvchi, uning saviyasi, tayyorgarligi, fidoyiligi, yosh avlodni o'qitish va tarbiyalash masalasiga munosabatiga bog'liqdir. Shu bois ta'lim tizimini raqamlashtirish sharoitida pedagogik boshqaruv faoliyatini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. O'z-o'zini tarbiyalash uchun raqamli texnologiyalar va vositalardan foydalanish va ularni kasbiy sohada qo'llash ko'nikmalari vazifalarni hal qilish, o'quv jarayonini tashkil etish samaradorligini va yangilarini egallash qobiliyatini oshirish uchun mo'ljallangan zamonaviy malakali o'qituvchiga qo'yiladigan asosiy talablardan[1,2].

Pedagogik xodimning raqamli kompetensiyasi – bu shaxsning murakkab, dinamik, yaxlit integral shakllanishi bo'lib, bu uning raqamli texnologiyalar sohasidagi ko'p darajali kasbiy va shaxsiy xususiyati va ulardan foydalanish tajribasi bilan belgilanadi[3]. Bir tomondan, raqamli jamiyatning ehtiyojlari va talablari bilan, ikkinchi tomondan, uning barcha ta'lim ishtirokchilarining o'zaro hamkorligini o'zgartiradigan raqamli ta'lim maydonining paydo bo'lishi bilan ajralib turadi.

Д.В.Сидировning fikricha, zamonaviy raqamli ta'lim muhitida o'qituvchi raqamli kompetensiya nafaqat raqamli muhitda ishlash ko'nikmalarini (raqamli savodxonlik), balki ijtimoiy–madaniy komponentni (tegishli motivatsion va qiymat yo'nalishlariga ega raqamli madaniyat) ham o'z ichiga oladi [4].

Raqamli texnologiyalar o'quv jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, bilimlarni uzatishning belgilangan algoritmi va o'qitishning uslubiy yondashuvlarini o'zgartiradi. Bu esa, o'qituvchilarda onlayn ta'lim tadbirlarini o'tkazish, bilimlarni nazorat qilish, baholash va tekshirishning elektron tizimlaridan foydalanish, ta'lim muassasalarining veb-saytlari, shaxsiy bloglarini yaratish va to'ldirish, o'quv materiallarini innovatsion taqdimoti, loyiha va ilmiy-tadqiqot faoliyatini vositalar orqali amalga oshirish, o'quv simulyatorlari, elektron darsliklar va ensiklopediyaslardan foydalanish, masofaviy yoki onlayn ta'lim shakllarini tashkil etish va o'tkazishda namoyon bo'ladi.

Belgilangan o'zgarishlar ta'lim sektoridan nafaqat bo'lajak o'qituvchilarning raqamli ta'lim muhitida ishlash ko'nikmalarini shakllantirishni, ya'ni raqamli vositalar va texnologiyalarni doimiy ravishda o'zlashtirish, ta'lim jarayoniga joriy etishni, balki uning qadriyatlarini qayta ko'rib chiqishni, yangi motivatsion omillarni shakllantirishni talab qiladi, ham shaxsiy, ham ta'lim faoliyati amalga oshiriladigan raqamli ta'lim muhit bilan o'zaro aloqada bo'lib, bu o'quv jarayonining har bir ishtirokchisiga tez o'zgaruvchan sharoitlarga muvofiq istalgan vaqtda individual ta'lim traektoriyasini o'zgartirish imkonini beradi.

Ko'rib turganimizdek, zamonaviy raqamli raqamli ta'lim muhit haqiqatda bo'lajak o'qituvchilarning raqamli ta'lim muhitida ishlash ko'nikmalarini shakllantirish uchun sharoit yaratadi va uni doimiy ravishda rivojlantirishni taqozo etadi. Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish ham o'rganish motivatsiyasini kuchaytirish, o'quv jarayoniga faol jalb etish, tabaqalanish va moslashuvi faollashtirishga xizmat qiladi.

O'qituvchilarning kasbiy va uslubiy tayyorgarligi kontseptsiyasida umumiy kasbiy mahoratning muhim tarkibiy qismi sifatida raqamli kompetensiyasiga alohida e'tibor beriladi. Bu raqamli texnologiyalarning o'qituvchining kasbiy faoliyatidagi asosiy rolini belgilaydi va uni kasbiy kompetensiyaning asosiy tarkibiy qismlaridan biri sifatida rivojlantirish zarurligini ishora qiladi, ham o'qituvchining kasbiy malakasini oshirish, ham o'zlashtirish bilan bog'liq jihatlarda isbotlaydi. Shu sababli, raqamli kompetensiya zamonaviy o'qituvchining kasbiy kompetensiyasining muhim tarkibiy qismidir, chunki u o'quv jarayonini tashkil etish, ta'lim mazmunini yaratish, elektron resurslar, raqamli texnologiyalar va axborot resurslarini tanqidiy baholash uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni birlashtiradi va ularni kasbiy faoliyatda o'z-o'zini tarbiyalashda qo'llashning maqsadga muvofiqligini aniqlash, bu umuman, o'qituvchining raqamli axborot ta'lim muhitida muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsatishiga yordam beradi.

Biz raqamli kompetensiyani rivojlantirishni pedagogika, psixologiya, axborot texnologiyalari, o'qitish usullari va ularni yangi vaziyatlarda qo'llash qobiliyati, shaxsiy xususiyatlar, muhim yutuqlarga erishish qobiliyati bo'yicha barqaror, yaxlit, tizimli bilimlarni o'zlashtirish jarayoni, kasbiy faoliyat natijalari deb hisoblaymiz. Zero, raqamli kompetentlik – bu doimiy o'zgaruvchan raqamli texnologiyalarga asoslangan ilmiy, uslubiy va amaliy-kasbiy amaliyotlar majmuidir.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarning ishlash ko'nikmalarini shakllantirish doimiy o'zgaruvchan kasbiy faoliyat sharoitlariga tezkor javob berish va samarali faoliyat yuritish imkonini

beradi. Ta'limda raqamli texnologiyalarni joriy etish nafaqat yangi raqamli vositalardan foydalanish, balki eng avvalo o'rganish uchun innovatsion imkoniyatlarni ta'minlovchi axborot ta'lim muhitini yaratish, individual ta'lim yo'nalishlarini loyihalash, o'zining raqamli ta'lim mahsulotlarini yaratish, umuman ta'lim jarayonini yangi tashkil etish, yangi raqamli ta'lim vositalari va texnologiyalarini allaqachon shakllangan o'quv amaliyotlariga integratsiya qilish imkonini taqdim etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Tursunov R. Ta'limni raqamlashtirish jarayonlarida ta'lim subyektlariga qo'yiladigan pedagogik talablar. -T.: 2021.

2. Siddikov I.M. Yangi O'zbekistonning iqtisodiy taraqqiyotida raqamlashtirishning ahamiyati. -T.: 2024. «Ta'lim tizimida innovatsion boshqaruv: xalqaro va milliy konsepsiyalar» mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallar to'plami, 488-491 betlar. <https://zenodo.org/records/11192330>

3. Худайбердиев Н.Н. Инновацион ёндашув асосида умумтаълим мактаб ўқитувчиларининг ахборот – коммуникатив компетентлигини ривожлантириш имкониятлари, 13.00.01. Педагогика назарияси. Педагогик таълимотлар тарихи, Педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (Doktor of Philosophy) диссертация, Термиз – 2022.

4. Байденко В.И. Компетенции в профессиональном образовании (к освоению компетентностного подхода) // Высшее образование в России. 2004. – № 11. –3–13 с.